

Dybiec, Julian

Krystyna Stachowska (1924-1996)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 42/2, 187-190

1997

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRYSTYNA STACHOWSKA
(1924–1996)

W dniu 4 lutego 1996 r. zmarła doc. dr Krystyna Stachowska, dyrektor Biblioteki Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, historyk nauki. Urodziła się we Lwowie 23 VII 1924 r., w rodzinie Radosława i Marii z Ptaszyńskich. Przed wybuchem II wojny światowej ukończyła w Warszawie trzy klasy gimnazjum. Na tajnych kompletach w Warszawie dokończyła naukę gimnazjalną i licealną w szkole typu humanistycznego, uzyskując w 1942 r. maturę. Jesienią tego samego roku zapisała się na Wydział Humanistyczny tajnego Uniwersytetu Warszawskiego. Studiowała dwa lata na sekcji historycznej, uczestnicząc w proseminarium i seminarium dziejów średniowiecza dr Jadwigi Karwasińskiej i doc. Tadeusza Manteuffla. Zdała również egzamin z filozofii u doc. Marii Ossowskiej. W czasie powstania warszawskiego została wywieziona z matką przez Niemców do Pruszkowa, skąd uciekła, przedostając się do przebywającego w Krakowie ojca. 6 stycznia 1945 r. wraz z rodzicami została aresztowana przez Niemców, w wyniku przeprowadzanej wielkiej obławy na warszawiaków. Dzięki orzeczeniu lekarskiemu o niezdolności do pracy fizycznej uniknęła wywiezienia do Niemiec na obowiązkowe roboty i wraz z matką Ją zwolniono. Ojciec natomiast, odtransportowany do Niemiec, zginął w Dora pod Nordhausen.

Od listopada 1944 r. uczęszczała najpierw na tajny, a potem otwarty i uruchomiony Uniwersytet Jagielloński, kontynuując studia historyczne do roku 1947,

kiedy to uzyskała stopień magistra filozofii w zakresie historii, na podstawie pracy obronionej u prof. Romana Grodeckiego pt. *Wybory kapitałne w Polsce w wiekach średnich*. Korzystając ze stypendiów rządowych przygotowała rozprawę doktorską *Prawo składu w Polsce do 1565 r.*, której promotorem był R. Grodecki. W czerwcu 1949 r., po złożeniu rygozorum z historii Polski średniowiecznej u prof. Jana Dąbrowskiego i R. Grodeckiego oraz z historii dawnego prawa polskiego u prof. Adama Vetulaniego, została promowana na doktora.

Od maja 1949 r. rozpoczęła pracę w Bibliotece Akademii Umiejętności, przemianowanej następnie na Bibliotekę Polskiej Akademii Nauk, wiążąc się na stałe z tą instytucją. Początkowo zajmowała się ekspedycją wydawnictw PAU, potem działalnością dokumentacyjno-bibliograficzną. Z kolei, już jako kustosz, prowadziła wymianę zagraniczną Biblioteki PAN. Od 1965 do 1974 r. kierowała działem Gromadzenia Zbiorów Biblioteki PAN. Od tego roku przejęła stanowisko wicedyrektora Biblioteki PAN w Krakowie. Po śmierci Zbigniewa Jabłońskiego przejęła od roku 1984 dyrektorstwo Biblioteki, sprawując je do przejścia na emeryturę w roku 1994.

W roku 1978, w wyniku wniosku do Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej, opiniowanego przez historyków oświaty, mediewistyki i bibliotekoznawstwa, została mianowana docentem.

Niezależnie od pracy w Bibliotece przez dłuższy czas prowadziła zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim na bibliotekoznawstwie, z zagadnień edytorstwa i działalności wydawniczej bibliotek naukowych, oraz na archeologii, z dziedziny krakowskiego kolekcjonerstwa starożytności.

Twórczość naukowa K. Stachowskiej koncentrowała się wokół edytorstwa, mediewistyki oraz dziejów nauki, głównie ośrodka krakowskiego, i bibliografii. Edytorstwo pojmowała bardzo szeroko. Obejmowało ono pracę nad redagowaniem „Rocznika Biblioteki PAN w Krakowie”, w co wkładała ogrom swej energii, skrupulatności i konsekwencji. Początkowo, od roku 1958, spełniała różne funkcje członka Komitetu Redakcyjnego „Roczników”. Po śmierci Z. Jabłońskiego (w 1984 r.), od roku 1986 aż do ostatnich swych dni, była redaktorem naczelnym „Rocznika...”. Przez długi okres współredagowała, a od roku 1993 sama redagowała „Rocznik Oddziału PAN w Krakowie”. Edytorstwo uprawiane przez Stachowską obejmowało także publikacje materiałów źródłowych. W tym zakresie dokonania Zmarłej są bardzo znaczące dla ośrodka krakowskiego. Publikacje materiałów źródłowych rozpoczęła od roku 1958, ogłaszając wspólnie z Danutą Rederową *Materiały do powstania Akademii Umiejętności w Krakowie w roku 1873*. Liczące 259 stron wydawnictwo wyjaśniło początki największej, ogólnopolskiej instytucji naukowej. Szerszy zakres miało drugie wydawnictwo *Ośrodek naukowy krakowski w świetle materiałów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego* (1959), dokonane wspólnie z D. Rederową. Systematyczną publikacją objęła Stachowska korespondencję uczonych, ogłaszając listy Ignacego Sobolewskiego (1964), Franciszka Wężyka (1968), Wincentego Zakrzewskiego (1971, 1977,

1989), Władysława Abrahama (1981), Samuela Dicksteina (1982), Stanisława Windakiewicza (1990), Tadeusza Smoleńskiego (1992, 1993, 1994). Wśród wydawnictw znalazł się także pamiętnik *Opis przygód życia tułackiego* Marcelego Drezińskiego, ogłoszony ze Zbigniewem Jabłońskim (1976).

Mediewistyką zajmowała się w początkowym okresie twórczości. Do prac z tego zakresu należał artykuł *Prawo składu w Polsce do 1565* (1950), bibliografia do pośmiertnej książki Edmunda Długopolskiego *Władysław Łokietek na tle swoich czasów* (1951) oraz krytyczne studia nad dziełem Jana Długosza *Zapozyczenia Jana Długosza z dzieł Teodoryka z Niem „De scismate”* (1960), *Rozbiór krytyczny Annalium Poloniae Jana Długosza z lat 1385–1444*.

Najliczniejszą grupę publikacji stanowiły analityczne artykuły, traktujące o dziejach nauki polskiej, zwłaszcza krakowskiej. Omówiła w nich Stachowska dzieje gmachów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego i Akademii Umiejętności, kwestię wydawnictw Akademii, zagadnienie związków AU z Drukarnią UJ. Prace Stachowskiej ukazywały różnorodne związki Akademii Umiejętności z nauką europejską, m.in. szwedzką. Pokazywały jej wkład do międzynarodowych akcji wydawniczych np. *Corpus Vasorum Antiquorum*. Dzięki studiom Stachowskiej wydobyta została rola nauki polskiej w zorganizowaniu badań wykopaliskowych w Palestynie i Egipcie. Mediewistyczne wykształcenie odcisnęło piętno na wszystkich publikacjach Stachowskiej. Opierają się one na twardym konkretnie faktów, unikają uogólnień nie znajdujących potwierdzenia w źródłach, przedstawiają precyzyjne wnioski. Przykładem tego rodzaju metody i stylu pisarstwa jest rozprawa *Próby utworzenia Akademii Nauk w Warszawie w latach 1929–1930* (1985), unikająca emocji, przedstawiająca udowodnione konstatacje.

Dokładność i mediewistyczną precyzję zdradza w szczególności sposób tematyka bibliograficzna uprawiana przez Stachowską. Należą tu: wzorowa bibliografia twórczości Romana Grodeckiego i, bardzo trudna do ustalenia, ogromna twórczość Jana Dąbrowskiego. Stachowska, odchodząc od przyjętej konwencji, dała nie tylko wykaz naukowych publikacji Dąbrowskiego, ale także przebadła czasopisma polskie i ustaliła długą listę publicystyki politycznej. W ten sposób stworzyła podwaliny dla przyszłego monografisty Dąbrowskiego. Podobnie ujęła twórczość Zbigniewa Jabłońskiego. Dopełnieniem prac we wspomnianej dziedzinie jest *Bibliografia zawartości Rocznika Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z lat 1817–1872*.

„Bieżąca Bibliografia Historii Polski” notuje do roku 1994 82 publikacje, które wyszły spod pióra Krystyny Stachowskiej.

Praca naukowa nie była jedyną pasją Stachowskiej, drugą była działalność społeczna. Wraz ze studiami w Krakowie rozpoczęła pracę w Duszpasterstwie Akademickim. Równoległe wykazywała dużą aktywność w utworzonej przez metropolitę krakowskiego, Adama Sapiechę, Caritas Academica (1945–1949). Pasję społecznikowską przejawiała w różnych dziedzinach do końca życia. Wielokrotnie przejawiała bezinteresowność, nawet wówczas, gdy wymagała ona

poświęcenia własnego wolnego czasu. Stale towarzyszyła jej życzliwość dla innych. Uwrażliwiona była na organizacyjną służbę nauce, zwłaszcza tej, która służyła Polsce. Z tego względu wielokrotnie pomagała uzyskać mikrofilmy i materiały szybciej niż to przewidywała procedura, jeśli tylko należało je wysłać zagranicznemu uczonemu, który pisał o sprawach polskich.

Julian Dybiec
(Kraków)